

На основу члан а 17. став 2. и члана 72. Закона о храни ("Службени гласник БиХ", број 50/04) и члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), Савјет министара Босне и Херцеговине, на предлог Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине, у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, на 76. сједници одржаној 12. фебруара 2009. године, донио је

ПРАВИЛНИК

О МЕДУ И ДРУГИМ ПЧЕЛИЊИМ ПРОИЗВОДИМА

ДИО ПРВИ - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

- (1) Правилником о меду и другим пчелињим производима (у даљем тексту: Правилник) прописују се општи захтјеви за квалитет меда и других пчелињих производа, производа на бази меда и других пчелињих производа (у даљем тексту: производи), минимални услови очувања квалитета који морају бити испуњени у фази производње, прераде, обраде и дистрибуције, услови за стављање на тржиште, начин декларисања и евиденција о производној спецификацији производа.

- (2) Овим правилником дефинишу се:

- мед и други пчелињи производи наведени у анексима I, III и IV,
- производи наведени у Анексу I који морају испунити захтјеве прописане у Анексу II.

ДИО ДРУГИ - ПОСЕБНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 2.

(Дефиниција квалитета)

Квалитет у смислу овог правилника је својство производа условљено основним саставом, додатим материјалима, технолошким поступцима, паковањем меда и других пчелињих производа, њиховим чувањем и складиштењем.

Члан 3.

(Декларисање)

- (1) На производ дефинисане у анексима I, III и IV овог правилника примјењују се одредбе Правилника о општем декларисању или означавању упаковане хране ("Службени гласник БиХ", број 87/08) и Правилника о означавању хранљивих вредности упаковане хране ("Службени гласник БиХ", број 85/08), а на декларацији мора бити јасно наведено:

- термин "мед" односи се на производ дефинисане у Анексу I, Одјелак А. и Анексу IV овог правилника и користи се као трговачка ознака искључиво тих производа;
- називи производа наведени у Анексу I, одјелци Б. и Ц. овог правилника односе се само на производ дефинисане тим одјелицима и користе се искључиво за трговачко означавање тих производа, с тим да се ти називи могу замијенити једноставним називом "мед", осим у случају меда у саћу, меда у кошицама саћа или резаног саћа у меду, филтрираног меда и индустријског меда;
- називи производа наведени у Анексу III овог правилника односе се само на производ дефинисане тим тачкама и користе се искључиво за трговачко означавање тих производа;
- за индустријски мед, односно мед за прераду, на декларацији, непосредно уз назив производа, мора бити назначено "намијењено само за прераду";

- са изузетком филтрираног и индустријског меда, називи производа могу бити допуњени подацима који се односе на:

- извор из цвјетова или дијелова биљака, ако производ у потпуности или углавном потиче из наведеног извора и има неговане ензормске, физичко-хемијске и микроскопске својства,
- регионално, територијално или топографско поријекло, ако производ у потпуности потиче из назначеног извора,
- специфичне критеријуме квалитета,

- када се индустријски мед употребљава као састојак хране произведене од више састојака, термин индустријски мед може се замијенити термином мед, с тим да се у списку састојака користи термин наведен у Анексу I, Одјелак Ц. став (8);

- држава или државе поријекла гдје је мед сакупљен морају бити наведени на етикети меда;

- ако мед потиче из више од једне државе, ознака из претходне тачке може се замијенити једном од следећих ознака:

- "мјешавина меда из држава које нису чланице ЕУ",
- "мјешавина меда из држава чланица ЕУ",
- "мјешавина меда из држава чланица ЕУ и држава које нису чланице ЕУ".

- (2) Производи се стављају у промет само у оригиналном паковању.

- (3) Под оригиналним паковањем подразумијева се појединачно паковање производа у амбалажу и којом се обезбјеђује оригиналност и квалитет производа до момента отварања у декларисаном року употребе.

- (4) Здравствена исправност и квалитет амбалаже у коју се пакује мед и други пчелињи производи мора одговарати одредбама посебног прописа о материјалима и артиклима који долазе у додир са храном.

- (5) Текст на декларацији мора задовољавати стандарде који се односе на метролошке захтјеве за упаковане производе.

Члан 4.

(Дозвољена одступања од називне масе пуњења)

- (1) Ако је садржај појединачног паковања производа (нет количина) декларисан у јединицама масе, дозволена одступања од називне масе за појединачна паковања дата су у следећој табели:

Редни број	Паковање	% одступања
1	до 50 г	до 6
2	од 51 г до 100 г	до 3,5
3	од 101 г до 500 г	до 2,5
4	преко 500 г	до 1,5

- (2) Просјечна нето количина садржаја изабраних дефинисаних појединачних оригиналних паковања мора одговарати декларисаној маси производа, уз наведену дозволу одступања.

Члан 5.

(Произвођачка спецификација и садржај спецификације)

- (1) Произвођач једнако да садржи произвођачку спецификацију за мед и друге пчелиње производе, производе на бази меда и других пчелињих производа.

- (2) Произвођачка спецификација о производу садржи следеће податке:

- кратак опис технолошког поступка производње за одређени производ,
- извјештај о обављеној лабораторијској анализи и производа у овлашћеној испитној лабораторији,
- податке о сензорским својствима производа,

- d) назив производа и тржишни назив ако га производ има,
- e) датум почетка производње односно датум паковања,
- f) назив групе којој производ припада према овом правилнику,
- g) рок трајања (до двије године).

Члан 6.

(Филтрирани и индустријски мед)

У случају филтрираног и индустријског меда, на транспортним контејнерима, амбалажи и одговарајућим пратећим документима, мора бити јасно назначен пуни назив производа, како стоји у Анексу I Одјелу Ц, ст. (7) и (8) овог правилника.

Члан 7.

(Чување меда)

Мед се чува, односно складишти, у затвореним посудама, сувим, тамним и провјетреним просторијама на температури од 18°C-22°C.

ДИО ТРЕЋИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 8.

(Службене контроле и инспекцијски надзор)

- (1) Службена контрола и инспекцијски надзор спроводе се у складу са важећим прописима.
- (2) За утврђивање усклађености квалитета меда и других пчелињих производа са одредбама овог правилника користе

се важеће прописане методе дефинисане посебним прописом о методама за контролу меда и других пчелињих производа, као и друге валидиране и међународно признате методе.

Члан 9.

(Престанак важења одредаба)

- (1) Даном ступања на снагу овог правилника престају да важе одредбе Правилника о квалитету меда и других пчелињих производа и методама за контролу квалитета меда и других пчелињих производа ("Службени лист СФРЈ", бр. 4/85 и 7/92), које се односе на квалитет меда и других пчелињих производа.
- (2) Мед и други пчелињи производи произведени у складу са одредбама Правилника из став (1) овог члана могу се продавати 12 мјесеци након ступања на снагу овог правилника.

Члан 10.

(Ступање на снагу)

Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 96/09
12. фебруара 2009. године
Сарајево

Председавајући
Савјета министара БиХ
Др **Никола Шпирић**, с. р.

АНЕКС I

ДЕФИНИЦИЈА, ПОРИЈЕКЛО И ПОДЈЕЛА МЕДА

Одјељак А. Дефиниција меда

Према овом правилнику, мед је природно слadak, течни, вискозни, или кристализиран производ који производе медоносне пчеле (*Apis mellifera*) из нектара цвјетова медоносних биљака или из секрета са живих дијелова биљака или из екскрета инсеката рода *Hemiptera* који сишу живе дијелове биљака, које пчеле сакупљају, додају му своје специфичне материје, трансформишу и одлажу у станице саћа да сазри.

Одјељак Б. Подјела меда према поријеклу медоносних биљака или медне росе

(1) *Нектарски мед* је производ који производе медоносне пчеле од нектара цвјетова медоносних биљака различитих врста (липа, багрем, кадуља, лаванда и др.), а може бити:

- а) *сортни или монофлорни* - мед у којем удио честица полена одређене биљне врсте мора одговарати најмањем проценту утврђеном у Одјељку Д. овог анекса и мора имати својствени окус и мирис означене медоносне биљке;
- б) *цвјетни или полифлорни* - мед од више биљних врста.

(2) *медљиковац* је производ који медоносне пчеле производе од медне росе црногоричних и бјелогоричних биљака (четинарки и лишћара) или из екскрета инсеката рода *Hemiptera* који сишу живе дијелове биљака;

(3) *мјешани мед* је мјешавина цвјетног или нектарног меда и медљиковца.

Одјељак Ц. Подјела меда према начину производње и/или представљања производа

(1) *Мед у саћу* је мед који пчеле чувају у ћелијама свјеже изграђеног саћа који не садржи легла или мед у потпорним листовима танког саћа направљеним искључиво од пчелињег воска, који се стављају у промет у затвореном читавом комаду саћа или дијеловима таквог саћа.

(2) *Мед у комадима саћа или резано саће у меду* јесте мед који садржи један или више комада меда у саћу.

(3) *Цијеђени мед* је мед добијен цијеђењем отвореног меда у саћу које не садржи легла.

(4) *Врцани мед* је мед добијен центрифугирањем отвореног меда у саћу које не садржи легла.

(5) *Кремасти мед* је врцани мед добијен убрзаним процесом кристализације.

(6) *Топљени мед* је мед добијен поступком хладног гњечења саћа које не садржи легла са или без примјене поступка умјереног загријавања највише до 45°C са накнадним брзим клађењем.

(7) *Филтрирани мед* је мед добијен поступком одстрањивања страних анорганских или органских материја као резултат значајног смањења садржаја полена у меду, чију анализу треба радити прије и после филтрирања која се узима као валидна.

- (8) *Индустријски мед или мед за прераду* је мед који се користи искључиво у индустријске сврхе или као састојак хране која подлијеже даљој преради, а неприкладан је за директну исхрану људи зато што:
- а) може имати несвојствен окус или мирис,
  - б) је могао почети процес ферментације или је ферментисао,
  - ц) је загријаван на температури изнад 45°C .

Одјељак Д. Учешће поленових зрнаца код сортног или монофлорног меда

- (1) Да би се мед могао назвати сортним или монофлорним, учешће поленових зрнаца поједине биљне врсте у нерастворљивом седименту износи најмање за:
- а) багрем (*Robinia pseudoacacia* L.) 20%,
  - б) липу (*Tilia* sp) 25%,
  - ц) сунцокрет (*Helianthus annuus* L.) 40%,
  - д) луцерку (*Medicago sativa*) 30%,
  - е) жалфију - кадуљу (*Salvia officinalis* L.) 15%,
  - ф) питоми кестен (*Castanea sativa* Mill.) 85%,
  - г) вријесак (*Calluna vulgaris* Hull.) 20%,
  - х) рузмарин (*Rosmarinus officinalis* L.) 30%,
  - и) лаванду (*Lavandula* sp L.) 20%,
  - ј) драчу (*Palinurus spina-christi* Mill) 20%.
1. За остале биљне врсте, да би се мед могао назвати сортним или монофлорним, учешће поленових зрнаца у нерастворљивом седименту мора износити најмање 45%.

АНЕКС II

КРИТЕРИЈУМИ ЗА САСТАВ И ОСОБИНЕ МЕДА

- (1) Мед садржи разне врсте шећера, највише глукозу и фруктозу, као и друге састојке као што су органске киселине, ензими и чврсте честице које улазе у састав меда. Боја меда варира од скоро безбојне до тамносмеђе. Мед може бити течан, вискозан, дјелимично или потпуно кристализиран. Окус и арома варирају зависно од биљне врсте.
- (2) Мед који се ставља на тржиште или се користи у било којем производу намијењеном за исхрану људи не смије имати било које додатке, укључујући прехранбене адитиве нити било који други додаток осим меда. Мед мора што је могуће више бити ослобођен органских и анорганских материја страних свом саставу.
- (3) Изузимајући одредбе Анекса I Одјелак Ц, став (8) овог правилника, мед који се ставља на тржиште не смије:
- а) имати било какав страни окус или мирис,
  - б) бити у почетном стадијуму ферментације,
  - ц) имати вјештачки измијењену киселост,
  - д) бити загријаван на такав начин да су природни ензими или уништени или су им значајно смањене активности.
- (4) Изузимајући одредбе Анекса I Одјелак Ц, став (7) овог правилника, није дозвољено одстрањивати полен нити неки други природни састојак меда, осим када је то неизбежно током одстрањивања страних анорганских или органских материја.
- (5) Мед не смије бити добијен храњењем пчела шећером и шећерним производима ни помијешан са медом добијеним на тај начин.
- (6) При декристализацији мед се не смије загријавати на температури вишој од 45°C.
- (7) Мед који се ставља на тржиште или се користи као сировина у производњи других прехранбених производа намијењених исхрани људи мора испуњавати критеријуме о саставу како је наведено у табели:

1. Садржај шећера	
а) садржај фруктозе и глукозе	Количина
- нектарски мед	не мање од 60 g/100g
- медљиковац мијешани мед	не мање од 45 g/100g
б) садржај сахарозе	
- уопштено	не више од 5 g/100g
- акација или багрем (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.), луцерна (<i>Medicago sativa</i>), Мензијенсева банксија (<i>Banksia menziesii</i>), <i>Hedysarum</i> L., црвени гумијевац (<i>Eucalyptus camadulensis</i> (BC)), (<i>Eucryphia lucida</i> Cav., <i>Eucryphia milligani</i> Hook.f.), штрбуси (<i>Citrus</i> sp)	не више од 10 g/100g
- медљиковац	
лаванда (<i>Lavandula</i> sp), плућњак (<i>Borago officinalis</i> L.)	не више од 15 g/100g
рузмариин (<i>Rosmarinus officinalis</i> L.), вријесак (<i>Saturea</i> sp L.), кадуља (<i>Salvia</i> sp L.), драча (<i>Palurus spina-christi</i> Mill)	не више од 8 g/100g
2. Садржај воде	
- уопштено	не више од 20%
- вријесак (<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.) и индустријски мед уопштено	не више од 23%

- индустријски мед од вријеска (<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.)	не више од 25%
3. Садржај састојака неопицих у води	
- уопштено	не више од 0,1 g/100g
- топљени или муљани мед	не више од 0,5 g/100g
4. Електрична проводљивост	
- мед који није наведен на доњој листи и мјешавине тих врста меда	не више од 0,8 mS/cm
- медљиковац и мед од кестена те њихове мјешавине осим набројаних на доњој листи	не мање од 0,8 mS/cm
изузети: планика или јагодњак (<i>Arbutus unedo</i> L.), звонасти вријесак (<i>Erica</i> sp), еукалиптус (<i>Eucalyptus</i> sp), липа (<i>Tilia</i> sp), обични вријесак (<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.), манука (<i>Leptospermum</i> sp), чајевац (<i>Metaleuca</i> sp Mill.)	
5. Слободна киселина	
- уопштено	не више од 50 milieqv kjs./1000g
- индустријски мед	не више од 80 milieqv kjs./1000g
6. Активност дијастазе и садржај хидрокси метилфурфурола (ХМФ) одређених након прераде и мијешања	
а) активност дијастазе (Schade скала)	
- уопштено, изузев индустријског меда	не мање од 8
- мед са ниским садржајем природних ензима (нпр. мед од штруса) и садржајем ХМФ не већим од 15 mg/kg	не мање од 3
б) НМФ	
- уопштено, изузев индустријског меда	не више од 40 mg/kg (подложно одредбама под а) друга алинеја)
- мед декларисаног поријекла из региона са тропском климом и мјешавине тих врста меда	не више од 80 mg/kg
7. Садржај минералних материја	
- уопштено	не више од 0,6g/100g
- медљиковац	не више од 1,2g/100g

АНЕКС III

ДРУГИ ПЧЕЛНИЊИ ПРОИЗВОДИ

Одјељак А. Матична млијеч – дефиниција

- (1) Матична млијеч је производ који излучују млијечне жлијезде младих пчела радилица, млијечне боје, густе конзистенције, карактеристичног укуса и мириса.
- (2) Матична млијеч мора бити извађена од 68 до 72 сата након пресађивања ларви, а не смије потицати из затворених матичњака нити из легла трутова.

Стављање на тржиште

- (1) Матична млијеч се може ставити на тржиште у изворном облику, стабилизвана или лиофилизирана.
- (2) Матична млијеч која се ставља на тржиште у изворном облику мора задовољавати следеће услове:
  - а) да садржи најмање 30% суве материје,
  - б) да садржи најмање 11% бјеланчевина.

Чување и рок трајања

- (1) Матична млијеч у изворном облику мора се чувати у херметички затвореним, тамним, стакленим посудама у фрижидеру:
  - а) на температури од -5°C до -2°C , рок трајања шест мјесеци,
  - б) на температури од -18°C до -16°C , рок трајања годину дана.
- (2) Рок трајања матичне млијечи у лиофилизованом облику је до двије године.
- (3) Стабилизација матичне млијечи хемијским средствима није дозвољена.

Одјељак Б. Полен (цвјетни прах, пелуд) - дефиниција и подјела

- (1) Полен (цвјетни прах) производ је који пчеле радилице сакупљају у природи, додајући му специфичну сопствену материју коју обликују у грудвице, те смјештају у ћелије саћа.
- (2) Према начину добијања полен се дијели на скидани полен (сакупљен скидачем) и вађени полен – пчелиња перга (полен добијен вађењем из ћелија саћа – конзервисани полен).

Стављање на тржиште

- (1) Полен се ставља на тржиште осушен у облику грудвица или мљевен, односно прохлађен.
- (2) Полен који се ставља на тржиште мора задовољавати следеће услове:
  - а) да осушен садржи најмање 92%, а прохлађен 60% суве материје,
  - б) мора бити карактеристичног укуса,
  - ц) не смије бити сушен на температури вишој од 40°C .

- д) не смије садржавати инсекте и њихове дијелове, легла, измет и складишне штеточине,
- е) не смије бити ужегао.

Чување и рок трајања

- (1) Свјежи полен мора се чувати у тамној, херметички затвореној амбалажи на температури од 18°C, умијешан у мед и лиофилизован.
- (2) Рок трајања свјежег полена је једна година, а умијешног у мед двије године.

Одјељак Ц. Прополис – дефиниција

Прополис је пчелињи производ који настаје мијешањем природног пчелињег воска и смоластих материја које пчеле сакупљају са пупољака дрвенастих биљака.

Стављање на тржиште

Прополис који се ставља на тржиште мора задовољавати сљедеће услове:

- а) мора садржавати најмање 35% материја које се екстрахују алкохолом,
- б) не смије садржавати катран, спојеве сличне катрану односно катранске смоле,
- ц) не смије садржавати више од 5% механичких нечистоћа нити дијелове пчела,
- д) не смије садржавати више од 30% воска.

Одјељак Д. Пчелињи восак – дефиниција

- (1) Пчелињи восак је производ воштаних жлијезда пчела радилица, који оне користе за изградњу саћа.
- (2) Пчелињи восак је сложена смјеса липида и угљоводоника.
- (3) Пчелињи восак добија се претапањем саћа и воштаних поклопаца.

Стављање на тржиште

Пчелињи восак ставља се на тржиште као:

- а) непрочишћени пчелињи восак,
- б) прочишћени пчелињи восак (*Cera flava*),
- ц) пречишћени бијели пчелињи восак (*Cera alba*),
- д) сатне основе.

Одјељак Е. Пчелињи отров – дефиниција

Пчелињи отров је производ који излучују отровне жлијезде пчела радилица.

Стављање на тржиште

Пчелињи отров ставља се на тржиште сушен, као бијели кристални прах.

Рок трајања

Рок трајања пчелињег отрова је једна година.

АНЕКС IV**ПРОИЗВОДИ НА БАЗИ МЕДА И ДРУГИХ ПЧЕЛИЊИХ ПРОИЗВОДА****Одјељак А. Дефиниција производа**

- (1) Производи на бази меда и других пчелињих производа су мјешавине меда с другим пчелињим производима (матична млијеч, полен, прополис) или међусобне мјешавине других пчелињих производа.
- (2) Меду и другим пчелињим производима може се додавати љековито биље и/или њихови екстракти (валеријана, слез, мајчина душица, анис, бреза и сл.).
- (3) Производи из ст. (1) и (2) овог одјељка могу бити у облику: капи, таблета, капсула, масти, крема и сирупа.
- (4) Мед којем су додати други пчелињи производи не сматра се медом обогаћеног састава.

Одјељак Б. Мед са додацима

- (1) Мед са додацима је мјешавина меда са различитим прехранбеним производима као што су воће, производи од воћа и поврћа, производи од млијека, какаа, маргарина и сл., у коју се могу додавати љековито биље и/или екстракти љековитог биља.
- (2) Садржај меда у меду са додацима не смије бити мањи од 60% у готовом производу.

Одјељак Ц. Захтјеви квалитета

- (1) Производи из одјељака А. и Б. овог анекса IV морају задовољавати основне захтјеви квалитета који су прописани овим правилником и који се користе за њихову производњу.
- (2) За производе из овог анекса произвођач мора обавезно имати произвођачку спецификацију.